

Список використаної літератури

1. Сучасна правова енциклопедія / О. В. Зайчук, О. Л. Копиленко, Н. М. Оніщенко [та ін.]; за заг. ред. О. В. Зайчука; Ін-т законодавства Верхов. Ради України. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 384 с.
2. Скрипник О. В. Курс сучасного конституційного права України: академічне видання. Харків: Право, 2009. 468 с.
3. Колодій О. А. Поняття та ознаки судових повноважень Українського народу // Актуальні теоретичні та практичні проблеми наближення законодавства України до права Європейського Союзу: зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (15 березня 2019 р.) / ред. кол.: О. В. Кузьменко та ін. Київ: Вид. центр «Кафедра», 2019. 320 с.
4. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
5. Конституція Італьянської Республіки / пер. с італ. Л. П. Гринберга // Конституції державств Європейського Союзу / под общ. ред. Л. А. Окунькова. М.: ИНФРА-М-НОРМА, 1997.
6. Полянський А. Г. Реалізація функції правосуддя в сучасних умовах конституційного розвитку України: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2020. 215 с.
7. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31.
8. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13.
10. Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 2 червня 2016 р. № 1401-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2016. № 28.

НЕВИКОНАННЯ ГІЛКАМИ ВЛАДИ СУДОВИХ РІШЕНЬ: ВПЛИВ НА СТІЙКІСТЬ СИСТЕМИ СТРИМУВАНЬ ТА ПРОТИВАГ

Макаренко А. В., кандидат юридичних наук, асистент кафедри теорії та історії права ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Конституція України на загальнодержавному рівні закріпила судову владу як рівноправну і самостійну поряд із двома іншими гілками – законодавчою і виконавчою [1]. Її роль у системі поділу державної влади зумовлена особливими, притаманними тільки їй, конституційними повноваженнями та соціальним призначенням.

Реалізація на практиці визначеного Конституцією України принципу поділу влади означає, що кожна її гілка є незалежною у своїй сфері, але тільки суди мають останнє слово у владних суперечках щодо конституційності та законності діяльності інших гілок влади [2, с. 31].

Судова влада не спирається на волевиявлення виборців, як законодавча влада, і не має в своєму розпорядженні силові структури для примусу, як влада виконавча, але за своєю природою саме вона має відображати ідеал справедливості, а її вплив – у повазі до суду громадян і посадових осіб, у незаперечності судових рішень та їх неухильному виконанні [5, с. 42].

При дослідженні окремих аспектів взаємодії законодавчої, виконавчої гілок влади та Президента України з судовою гілкою на першому плані не тільки вирішення судом виникаючих між ними конфліктів, а й спільна діяльність органів та установ системи правосуддя з органами та посадовими особами інших гілок влади заради належного організаційного забезпечення судів. Зокрема, законодавча і виконавча влади, Президент України знаходяться біля витоків судової влади: вони її формують.

Роль судової влади у взаємодії з іншими гілками та її вплив на них полягає у функціональному поділі основних напрямів державної діяльності між вищими органами влади. Крім того, судова влада виступає своєрідним гарантом рівноваги, забезпечує безперервне функціонування системи стримувань і противаг на основі принципу верховенства права.

Зміст принципу незалежності суду та суддів встановлено ч. 1 ст. 126, ч. 1 ст. 129 Конституції України [1]. Цей принцип виконує неабияку роль у взаємовідносинах вищих органів державної влади в Україні та сприяє виконанню судових рішень. Незалежність судів та суддів не тільки обумовлює головну цінність судової влади [4, с. 172], а й є головним принципом, що забезпечує ефективність діяльності суду.

Без дотримання принципу незалежності суддів на практиці неможливо вести мову про авторитетне, неупереджене, об'єктивне дослідження обставин конкретної справи з метою виявлення істини, одночасно з цим можуть виникати сумніви з приводу справедливого визначення міри відповідальності, покарання, яке буде відповідати реальним обставинам скоєного правопорушення. Інші органи влади не мають жодного права здійснювати контроль за судовими рішеннями або давати судам вказівки, як підняти суди при вирішенні справ. Деякі науковці розглядають суд як найстійкіший елемент поділу влади [2, с. 33], обґрунтовуючи своє твердження тим, що суди при здійсненні правосуддя є найменш політизованими органами державної влади. Дійсно, представники судової гілки влади, в тому числі судді, за самим характером своєї професії повинні бути вільні від політичних пристрастей і не піддаватися впливу чужої думки, і це фактично є відображенням одного з аспектів принципу незалежності. Таким є головне правило судочинства, яке, як показує історія, постійно порушується, що примножує сваволю чиновників і судові помилки [3, с. 94].

Розглядаючи питання невиконання іншими вищими органами державної влади судових рішень, варто звернути увагу на важливість розгляду справи по суті та здійснення судового контролю.

Важливим є контроль за законністю і обґрунтованістю рішень і дій державних органів та посадових осіб. Судовий контроль за іншими гілками влади є

логічним розвитком доктрини поділу влади з її системою взаємних стримувань між складовими останньої [5, с. 42]. Аргументованою є думка, що суд лише тоді набуває реального статусу незалежної та дієвої влади, здатної брати участь у реалізації демократичної, правової концепції державного устрою, коли отримує повноваження з контролю за іншими гілками [5, с. 43]. Необмеженість об'єкта контрольної діяльності надає судовому контролю всеосяжний і універсальний характер: він здійснюється незалежно від сфери правотворення або відомчої належності суб'єкта соціального управління [2, с. 34], і дозволяє встановити рівновагу між часом розбалансованими гілками влади під час виникнення юридичних спорів або інших конфліктів.

Виходячи з вищевикладеного, слід зауважити, що значення судового контролю полягає в тому, що вже сама наявність права на подачу скарги до суду відіграє важливу роль у зміцненні законності [3, с. 94] в сфері взаємодії вищих органів державної влади між собою, а також виступає однією з найважливіших гарантій системи стримувань і противаг.

Судовий контроль в Україні здійснюється безпосередньо судами (загальною та адміністративною юрисдикцією), а також Конституційним Судом України – у формі конституційного контролю (нагляду). До основних контрольних повноважень Конституційного Суду України відносять вирішення питання про відповідність Конституції України (конституційність) законів та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України (п. 1 ч. 1 ст. 150 Конституції України), надання висновку щодо додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту (ч. 3 ст. 151 Конституції України) [1] тощо.

Чіткого переліку критеріїв, за якими суд має право ідентифікувати закон чи інший нормативно-правовий акт як такий, що є неконституційним, не встановлено, але у будь-якому випадку суд повинен обґрунтувати свій висновок належним чином з урахуванням норм матеріального і процесуального права. Особливою гарантією взаємодії судової влади з іншими гілками виступає юридичне самообмеження органів влади встановленим у державі правом.

Органи державної влади, що належать до інших гілок влади, зобов'язані визнавати виключність судової влади щодо легітимного використання владних повноважень у визнанні в процесуальному порядку особи винною, у неможливості скасувати або змінити рішення суду. Рішення судів підлягають обов'язковому виконанню всіма органами державної влади, підприємствами, установами, організаціями, посадовими особами та громадянами.

Суд виступає як своєрідне протиставлення двом іншим гілкам влади, має переваги у встановленні правопорядку в державі. Судова влада в системі стримувань та противаг розширює свої функції та повноваження, виступає арбітром у суперечках між органами різних гілок влади, діє в межах закону та наданих повноважень, здійснює адміністративний та конституційний контроль, унеможливує невиконання рішень суду іншими гілками влади.

Список використаної літератури

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Іванець О. М. Межі судової влади в реалізації механізму стримувань та противаг // Університетські наукові записки. 2014. № 4(52). С. 30–35.
3. Оніщук М. В. Система стримувань і противаг в українській моделі організації влади: проблеми і шляхи вдосконалення // Часопис Київського університету права. 2012. № 3. С. 91–95.
4. Придачук О. А. Судова влада в системі розподілу влад // Європейські перспективи. 2013. № 9. С. 172–176.
5. Шатіло В. Стимування і противаги у механізмі державної влади України: теоретичні та прикладні аспекти // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. 2013. № 2 (96). С. 41–44.

СУДОВА ГІЛКА ВЛАДИ ЯК ЗАСІБ РІВНОВАГИ У МЕХАНІЗМІ ДЕРЖАВИ

Манелюк Ю. М., кандидат політичних наук, доцент кафедри політичних технологій ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Метою судової влади є вирішення та врегулювання конфліктів між людьми та державно-правовими інститутами за допомогою правових методів, стримування інших гілок влади. Отже, судова гілка влади має бути незалежною від політичних уподобань чи пріоритетів. Судова влада може існувати лише в умовах правової держави, в якій повністю забезпечується принцип поділу влади. Варто сказати, що поділ влади – це система організації і функціонування державної влади, в якій функції законодавчої, виконавчої і судової влади здійснюються різними державними органами. Метою поділу влади є виключення можливості зосередження усієї влади в руках одного органу чи особи.

Реалізація принципу поділу влади передбачає обмеження державної влади з метою захисту суверенітету, збереження прав і громадян. Поділ влади повинен забезпечувати рівновагу владних повноважень, застерігати від диктатури свавілля. У реалізації принципу поділу влади важливу роль відіграє система стримування і противаг. Розробники доктрини поділу влади на законодавчу, виконавчу і судову гілки влади наголошували на гарантіях законності і порядку в державі. Дж. Локк та Ш. Л. Монтеск'є наголошували на особливому місці судової влади у даній системі. Ш. Л. Монтеск'є виділяв такі ознаки судової влади: незалежність, законність та справедливість. На сьогодні справедливість можна розуміти як умотивованість та неупередженість рішень.

Судова влада повинна обмежуватися правом і законом та здійснювати свою діяльність у встановлених Конституцією межах. Отже, реальні межі діяльності судової влади у відносинах з іншими гілками влади закріплені у Конституції.